

Додаток 2. Пам'ятка «Як спілкуватися з тими, хто покинув свої домівки?»

№	Порада	Пояснення	Приклад, що варто говорити/робити	Приклад, що НЕ варто говорити/робити
1.	Використовуйте «Я-висловлювання»	<ul style="list-style-type: none"> - Я- висловлювання — форма висловлювання, коли людина говорить про свої наміри, своє бачення, свій стан і свої почуття, намагаючись не зачіпати і не звинувачувати інших людей та тих, із ким спілкується. 	<ul style="list-style-type: none"> - «Мені важко уявити твої переживання» - «Мені прикро, що Вам це довелося пережити» - «Я з Вами, я поруч,» Я співчуваю» 	<ul style="list-style-type: none"> - «Нічого собі! Який жах ти пережив/ла»
2.	Будьте щирими. Поводьтеся природно	<ul style="list-style-type: none"> - В жодному разі не можна обіцяти те, чого ви не можете гарантувати; - Надавайте тільки перевірену інформацію; - Якщо вам незручно, ви губитеся, відчуваєте страх — так і скажіть, адже щирість сприяє встановленню довіри. 	<ul style="list-style-type: none"> - «Я не уявляю, що б я відчував/ла у цій ситуації, але розумію, що тобі зараз складно» 	<ul style="list-style-type: none"> - «Все буде добре» - «Це скоро закінчиться»
3.	Турботливо ставтесь	<ul style="list-style-type: none"> - Уникайте категоричних 	<ul style="list-style-type: none"> - «Я радію що Вам вдалося 	<ul style="list-style-type: none"> - «А чого ж ви раніше не

	до людини та використовуйте мінімум запитань	<p>суджень і висновків, які можуть додати людині сорому, страху чи відчуття провини.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Не запитуйте про подробиці минулих подій, виїзду, не зупиняйтеся на чутливих моментах. - Не запитуйте про плани на майбутнє. Людина перед вами у складній ситуації невизначеності, це недоречно. 	виїхати. Зараз Ви у безпеці» (якщо це справді так)	<p>виїхали?»</p> <ul style="list-style-type: none"> - «А як же ви там батьків залишили?» - «Ви не боїтеся за свій будинок?» - «А вам було страшно?» - «А ви думали, що помрете?» - «Що плануєте робити далі?»
4.	Толерантно слухайте	<ul style="list-style-type: none"> - Якщо людина почала розповідати про свій досвід, послухайте стільки, скільки можете. Імовірно, вона хоче виговоритися і бути поміченою — це теж одна зі спроб адаптації до нового середовища, спосіб знайти собі місце. - Однак пам'ятайте, що така розмова може забрати багато сил, прислухайтеся до себе, чи готові ви продовжувати і чи маєте ресурси на неї. 	<ul style="list-style-type: none"> - Мовчки активно слухаємо; - Невербально показуємо, що ми поруч і слухаємо людину 	<ul style="list-style-type: none"> - Не варто перебивати. - Не варто займатись під час спілкування чимось паралельно, наприклад користуватись мобільним пристроєм.
5.	Підтримуйте прояв емоцій	<ul style="list-style-type: none"> - Емоції це дуже важлива річ при проживанні стресових 	<ul style="list-style-type: none"> - Ми можемо просто бути поруч, подати води чи 	<ul style="list-style-type: none"> - «Не плачте» - «Сльозами горю не

		та травматичних подій. Це ознака того, що людина відчуває себе в безпеці та розслабилась. Сльози — це не прояв слабкості, адже вони допомагають зняти напругу, втамовують біль.	носову хустинку або сказати «Я поруч».	поможеш» - «Не бійся, все гаразд»
6.	Потурбуйтеся про себе	- Відпочивайте достатньо та чітко відділяйте свої почуття та емоції від почуттів інших.	- Використовуйте внутрішню фразу-захисник від чужого болю «Я тобі співчуваю, я з тобою, але я — не ти»	- Важливо навчитись не «поринати повністю» в почуття тих, хто поруч страждає, адже таким чином ми можемо собі нашкодити.
7.	Вірте у природну силу людини до самоцілення	- Тим, хто надає допомогу, важливо пам'ятати про різницю між співчуттям та жалем.	- Використовуйте внутрішню фразу-помічник «Я вірю в тебе», «Ти зможеш», «Ти впораєшся»	- Не варто сприяти входженню людини в стан жертви і стан безпомічності та всездозволеності, адже за кожною людиною ми маємо бачити силу.